

ՀԳԵՍՏ ԵՒ ՋԱՐԳ

Կանանց. — Այս դաւառի կանացի առանձնայատուկ հանդերձը արդէն վերանայու վրայ է և միմիայն պառաւների վրայ կարելի է ներկատել, այն էլ ոչ բոլորի: Այժմ մեծ մասամբ վրացնակ են հայնում, վրաց տարազով դուլս կապում: Իսկ Քալայ-օղլում և Ջուլափէրում երբ ում են եւրոպական հանդերձ և եւրոպական զլխարի:

Նախկին, տիպական հանդերձն էլ մի առանձին տաբաղ չի ներկայացնում. ու մի խառնուրդ է Ղարաբաղի և վրացական տարազների: Ուրեմն հաւանական է, որ կամ այս տեղի տարազն էլ նման է եղել Ղարաբաղի տարազին և ենթարկուել է վրացականի ազդեցութեան և կամ Ղարաբաղի գաղթականները մտցնելով իրենց տաբաղը սրանց մէջ, բոլորովին արտաքսել են տեղականը:

Պանափ հագնում են շապիկ, որ իջնում է մինչև ծնկները և երկար թևեր ունի. կարում են հասարակ կտուից:

Փապընկէքը կարում են շիլա կոչուած կտորից, որ հաստ. բամբակեայ կտոր է: Սա խոնդանով հանդուստում է առջևից, ոչ մի բացուածք չունի. իջնում է մինչև կրնկները, այնպէս որ փոքր ինչ երևում է, այս պատճառով էլ ծնկից ներքև հարուստները՝ կարմիր թաւիշ, իսկ միջակները կարմիր շիլաքեկի (դարձեալ բամբակեայ բաբակ կտոր) են քաշում, և ծալում կապիտոն կարում:

Այս սովորական երկար շապիկի և վարտիկի (շապընկերի) վրայ հագնում են աբխալուի, որ կարում են գունաւոր չիլից և ամբողջովին բամբակում: Սա գրկելով ամբողջ իրանը՝ նաւուճով սեղմուած է մէջքին, չափաւոր կոճկում կոճկում կրճրին և լայն բղանց բներով իջնում մինչև ծրնկները: Ունի մինչև դաստակը հասնող թևեր, որ հետզհետեւ նեղանալով դաստակի մօտ կոճկում են: Երկու կողբերին կան մի մի գրպան:

Աբխալուի վրայից հագնում են իւբկա: Սա կարում են բամբաղիայից: Իւբկան բաղկացած է երկու մասից՝ վերևի, որ գրկում է ամբողջ իրանը, անթև է և կուրծքը չափաւորով կոճկում սեղմելով մէջքը, ներքևի մասը շրջագրեստ է, կարած վերևի մասի հետ, միայն առջևից, աջ կողմից, փոքր ինչ բաց է թողնուած, որ հագնելուց չնոսր կոճկում է ձախ կողմում մի չափաւորով: Այս մասը արխալուից երկար է և իջնում է կրունկներից մի քիչ (¹/₄ արշին) վերև:

Օրա երկու կողմում, արխալուղի գրպանների հանդէպ, բացուածքներ կան, որպէս զի այդտեղից կարելի լինի ձեռքը տանել գրպանը:

Իւրեքի վրայից հագնում են դէշլա, որին պառաւները լենին կա՛մ մընքաւա են կոչում: Սա միանգամայն նման է իւրկին, միայն թևերով է, կուրծքը նույնպէս լափրաստով կոճկուած է, մէջքը նաւուճով սեղւում, ներքևի մասը առջևից մի քիչ բացում է և ձախ կողմում կոճկուած: Արխալուղի գրպանի հանդէպ բացուածքներ ունի: Սովորաբար կարում են սև կտորից:

Մէջքին կապում են զօփ— մի քանի արշին երկարութեան և քառորդ արշին լայնութեան սև կտոր, որ մի քանի անգամ լանքսին ծալելով կապում են և ծալքերը նորատիները կախ ձգում առջևից իսկ պառաւները ամրացնում կողքերին:

Հանդիսաւոր օրերին, ձմեռ թէ ամառ, մանաւանդ ձնոդ զիւղում, գէշրի վրայից հագնում են քաթիպա, որ Ղարաբաղոցոյ Ռաբլն է. կարում է մուգ կարմիր կամ սև թաւիշից, իջնում է ձնկները մի քիչ ցածր. մէջքին նաւուճով սեղմուած է, կուրծքը եռանկյունաձև բացուած է: Թևքերը ձեռքից $\frac{1}{4}$ արշին երկար է, հետզհետէ նեղանում է և ապա կիսաբոլոր վերջանում: Սրմունկից քիչ բարձր մի փոքրիկ բացուածք կայ, որտեղից դուրս են հանում ձեռքը և թևքի մնացած մասը կամ քաշ ձգում, կամ ուսին ձկում: Քաթիպի բոլոր եզրերը և մանաւանդ կուրծքը և օձիքը, ինչպէս և թևերի ծալքերը զարդարուած են աղուէսի ժորթու մօտ մի վերջուկ լայնութեան ժորթով:

Տղամաւորկանց հանդերձը բոլորովին նման է միւս դասաւորներ, մանաւանդ Գանձակի, հանդերձներին, ուսի և խոսափելով կրկնութիւնից՝ առաջարկում են կարդալ այդ մասին իմ Գանձակի դուռն աշխատութեան մէջ:

ԳԼԽԻ ՅԱՐԿԱՐԱՆՔ

Կանաչք մազերը սանրելոց ց յետոյ երկու կամ մի քանի հուս են շինում, իսկ ականջի մօտի մազերը ոլորելով աչտերի վերայով անցկացնում, որպէսզի լայնակը կապելուց յետոյ փաթր ինչ երևայ: Սա կուլում է նաւ. սրա վրայից կապում են օակալաչակը. սա եռանկյունաձև, սպիտակ կամ կարմիր կտոր է, որ ձգելով գլխին, անց են կացնում կզակի տակով և ծալքերը գնդասեղով ամրացնում զագաթին կամ ուղղակի կապ ձգում:

Օրա վրայ դնում են զաւուրենիլան, ըստ ձնոցոց միջնակույի: Սա մօտ մի վերջուկ լայնութեան և իւրաքանչիւրի զագաթի շրջապատի մեծութեան կարտօն է. վերան մի որ և է շոր քաշած: Գաւուրենյ-

լայն վրայ նույն լայնութեան և երկարութեան թաւշեայ մի սև կտոր են կապում, որ կալում է նակզի աղլուխ: Նորատիններինը շատ անգամ մետաքսեայ թելով կամ կլապիտոնով ասեղնագործւել է լինում: Գաւուրճելլու մէջ գնում են կոպի.— սա կարում են աչպէս. վերջնում են կ'ալալուսնաձև սեռաքսեայ կամ ալ կտոր, մէջը բամբակ զրնում և կողքերը միացնելով կարում, միանգամայն աշխատելով, որ ծայրերը աւելի բարակ լինեն քան մէջ տեղը:

Պառաւնեքից մի քանիսը գաւուրճելլու և կոպի փոխարէն մի աղլուխ նախ ետա՛կինաձև և ապա մի վերջով լայնութեան ծալում են և ճակատի վրայով անցկացնելով ծոծրակի վրայ հանգուստում:

Գաւուրճելլու վրայ ձգում են լըր «գլխի փաթաթան» մի շալ, որի ձախ ծայրը կզակի տակով անց են կացնում աչնպէս՝ որ ամբողջ կզակի հետ բերանն էլ ծածկի և ապա այն ծայրը ձգում են նույն շալի աջ ծայրի վրայ և վերջինս չնտ ծալելով նորից անց են կացնում գլխի վրայով և գլխի ձախ կողմում ամրացնում, անցկացնելով շալի տակ: Այս շալով, ուրեմն, բերանը ծածկուած է մնում:

Ուսնէք էլ աչ շալի վրայ մի ուրիշ շալ են առնում, որի ծայրերը կախ բնկած են թողնում:

Ազանիլիք.— Ոտներին հագնում են գուլպա: որ իրենք են գործում և մաշիկ (քոշ), որ գնում են գիւղում աշխատող մաշկակարներին:

Կաածումն.— Այս վայրենական սովորութեան մնացորդները գեռ և ս պահպանում են այս գաւառում ևս: Կլլսաւորապէս նորատի աղջիկները, ցանկանալով աւելացնել իրենց գեղեցկութիւնը, ճակատին, ալտերին, թէկն, կրծքին խալեռ են շինում աչպէս. վերայիշեալ տեղերը երկար սորորեւոց չնտոց լեղակի մէջ թաթախած թելն ասեղով անց են կացնում կաշու միջով: Լեղակը թորուելով կապտագոյն բիծ է թողնում, որ բաւական երկար ժամանակ մնում է:

Նախնական չարդարանքի մնացորդներից արժանի է վիշել նաև այն, որ աղջիկները չուլունքներ և մանաւանդ մեխակներ են շարում թելին և կապում վզերից, որ թէ գեղեցիկ լինին և թէ իրենցից անուշահոտութիւն բուրէ:

Նաև մազերը փափկացնելու նպատակով գլուխները լուանում են քաջախով կամ մածնով և երբեմն մեխակաջրով: